न्यात् सोमप्रयुक्तत्वात् सोमचिकीर्षया कृतत्वात् सोमाधानयोरानन्तर्यश्रवणादित्यर्थः· तथा हि सोमेन यक्ष्यमानो नऽर्तुं पृच्छेन्न नक्षत्रमिति · अत्र यक्ष्यमाण इति लृडादेशः शानच् · स तु सोमस्याधानानन्तर्यमाह यतो न कश्चिद्यक्ष्यमाणः सर्वस्यापि सोमयागविधानात् · तस्मादाधानानन्तरं कर्मान्तराव्यवधानेन यक्ष्यमाण इति प्रतीयते । वाशब्दो व्यवस्थितविकल्पार्थः य उपक्लृप्तसोमस्तस्य नियमेन सोमपूर्वत्वं दर्शपूर्णमासादीनाम् यश्चानुपक्लृप्तसोमस्तस्य दर्शसपूर्वकत्वमन्येषामिष्टिपशुसोमादीनामिति · उपक्लृप्तसोमस्याधानानन्तरं सोमपूर्वकतानियमेऽपि आधानान्तर्भूताः पवमानाख्या इष्टयः सोमात्प्रागपि भवन्त्येव · ताभिर्विना अग्नीनामनिष्पत्तेः · अत एव च दौर्ब्राह्मण्यनिरासार्थो य ऐन्द्राग्नः पशुः (५) सोऽपि सोमात्पूर्वं भवत्येव तदनुष्ठानं विना सोमेऽधिकाराभावात् अनधिकारिणारब्धस्य कृतस्य चाकृतसमत्वादिति · अग्निहोत्रं त्वन्तरा न हूयतऽएव यतस्तस्मिन्हूयमाने व्यवधानं भवत्येव पवमानेष्टिपशुवदन्यथानुपपत्त्यभावात् प्रपञ्चितं चैतत्पार्थसारथिमिश्रैस्तन्त्ररत्ने पञ्चमाध्याये । अथेदं विचार्यते · किमयमृतुनक्षत्रानादर आधानस्योत सोमस्येति · तत्राद्धानो नऽर्तुं पृच्छेदित्याधानानन्तर्यादाधानस्यानेन कालानादरः क्रियतऽइति प्राप्तऽआह ·

नाविशेषात् ॥३॥ नायमाधानस्य ऋतुनक्षत्रानादरः · कुतः अविशेषात् एतस्य वाक्यस्याधानकालानादरपरत्वे वर्ण्यमाने अनेन वाक्येन कोऽपि विशेष उक्तो न भवति अस्यार्थस्यैव श्रुतिपठितेनैव यद्दहरेवैनꣳ श्रद्धोपनमेत्तद्दहराद्धीतेत्यनेन वाक्यान्तरेण सिद्धत्वात् अनुवादपरमनर्थकमेव स्यात् · तेन सोमस्यैव वसन्तादिकालानादरोऽनेन क्रियतऽइति युक्तम् तथा सति वाक्यस्याज्ञातार्थपरत्वेन सार्थकत्वाद्विधित्वं भवति ॥

वसन्तेऽग्निष्टोमः ॥४॥ सोमयागस्यानुष्ठानक्रम उपदिष्टः इदानीं तस्य काल उच्यते[1] · अग्निष्टोमो वसन्तर्तौ भवति वसन्ते-वसन्ते ज्योतिषा यजेतेति शाखान्तरश्रवणात् · ननु तर्हि वसन्ते ज्योतिष्टोम इति वक्तव्यम्[2] न त्वग्निष्टोम इति उच्यते वक्ष्यति एष प्रथमः सोम इति (१०. १. २४) तत्राग्निष्टोमस्यैव

१) कालविधिरु° A. २) deest B.